

Ciganka.

Spisal *Andrej Rapč.*

V gradu v Boru vlada danes zopet veselje. Blaga grajska gospa in njen sin živita srečno in zadovoljno.

Ali pred leti je zavlada v prijaznem gradu neopisna žalost. Grajski Milanček se je igral zadi za gradom, in skrbna mati je pazila nanj. Ali poklicalj so jo v grad, kamor je prišel nekdo plačat kupljeno seno. Ko se je vrnila gospa, ni bilo več tamkaj Milančka. Vse klicanje, vse iskanje je bilo zaman. Gospa Amalija je mislila, da ji počí srce od žalosti.

A Milana ni bilo . . .

Pa čujte, kaj se je zgodilo pozneje!

I.

Tisto soboto pred cvetno nedeljo je bilo.

Gospa Amalija se je peljala v lepi kočiji iz mesta v svoj grad v Boru. Solnce je plavalo že k zatonu. Njegovi jasni žarki so lezli vedno nižje in nižje ter izginjali. Solnce je zdrknilo za gore, topeč se v žarečih oblakih . . .

»Kaj pomenja ta stok, France?« je vprašala gospa svojega voznika.

Ustavil je iskra konja.

Tam ob cesti pod krivenčastim, starim gabrom je ležala ženska. Zavita je bila v zamazane cunje. Lasje so ji bili razpleteni. Ječala je . . .

Ko je zagledala bogato kočijo, ki se je ustavila poleg nje, je dvignila proseče roke kvišku.

Amalija je stopila z voza.

»France, kaj je nama storiti z ubožico? Zdi se mi, da je bolna in utrujena do smrti.«

»Ciganka je, milostna gospa. Najbolje je, da se odpeljeva dalje!« meni voznik.

»Tako misliš? No, jaz nisem tvojih misli. Sicer bi pa od tebe ne pričakovala takega nasveta.« In ostro ga je pogledala.

»Pomagaj ji na noge in jo dvigni v voz!« veli gospa.

Nekaj trenutkov potem je obstala kočija pred grajskimi vrati.

II.

Veselo se je razlegalo drugi dan zvonjenje v zlato jutro. Otroci polni velikonočnega veselja, so nesli lepo okrašene butare v cerkev k blagoslovljenju.

»Moja je večja!«

»A moja je daljša in lepša kot tvoja!« — Tako so se pogovarjali in vedrih lic, pa nedolžnih src hiteli v božji hram . . .

Vsa hiša božja je bila danes v zelenju. Zdelo se je, kakor bi se razprostiral pred očmi krasen pomladni vrt. In nad tem zelenjem in pomladnim cvetjem se je vil dim iz strežnikove kadilnice. Slovesno so donele orgle, veličastno so se oglašali pevci na koru . . .

Gospa Amalija je sedela ta dan v gradu poleg postelje one ciganke. Prava Samaritanka!

»Kje pa sem?« je vprašala hipoma ciganka in zavzeto gledala okolo sebe.

»Pri dobrih ljudeh, ne bojte se«, je odgovorila gospa Amalija.

»Onemogla sem včeraj, in Vi ste me vzeli na voz. Nekako znan se mi zdi ta kraj. Kako pa se imenuje?« vpraša ciganka.

»Na gradu v Boru ste!« odvrne prijazno gospa.

»Grad v Boru! . . .« Čudno je pogledala ciganka in umolknila. Z lica ji je izginila zadnja kapljica krvi. Zaprla je oči in globoko vzdihnila . . .

Kmalu pa je prišla graščakinjo za roko ter rekla naglo: »Vedeževala Vam bom, milostna gospa!«

»Ah, ne mučite se! Slabi ste, vrhutega v vedeževanje prav nič ne verjamem.«

»Dovolite, dovolite!« sili ciganka. »Uganila Vam bom preteklost in prihodnost . . .« In pričela je gledati poteze na roki.

»Vaše srce je bolno. Velika žalost Vas je zadela pred nekaj leti, in še sedaj Vam krvavi srce po nekem, ki Vam je bil drag . . .« je govorila ciganka. Začudeno je poslušala gospa.

»In prišel bo dan, ko se bo Vaše srce razveselilo, in srečni boste zopet. Njega, ki vzdihujete po njem že tako dolgo, boste še pritisnili na srce . . .« je nadaljevala.

»Moj otrok, moj Milan! . . .« In zjokala se je gospa Amalija . . .

In ciganka je rekla: »Tako govore te poteze na roki . . .«

Umolknila je . . .

III.

Ko so šli istega dne popoldne ljudje iz cerkve, so obstajali na cesti in radovedno gledali tam v jarku star, malone polomljen voz. Ogenj je gorel poleg njega. Plamen se je dvigal visoko v zrak, visoko in je zopet pojemal. Dva cigančka sta vrtela na ražnju lep kos mesa. Malo od voza na zelenečem travniku so kričali ostali cigančki. Raztrgani in razgaljeni so bili, zarjavelih lic, temnih las in kakor oglje črnih oči. Čudno je odmevalo to kričanje iz gozda: »Vija, vija, hu, hu! . . .« Razposajen je bil ta drobiž, da je bilo kaj! Le eden je bil med njimi miren in tih, in na licu se mu je brala otožnost.

Poleg ognja so ležali na konjskih plahtah bradati možje in so kadili iz pip. Cigani so to, cigani!

IV.

Vstajenje, vstajenje! Kako to ogreje vsakega človeka v srcu!

Na zemljo se vsipljejo topli solnčni žarki in jo zbujaajo v novo, cvetoče življenje! Iz tal sili zelenje in cvetje. Priroda vstaja . . .

Veliki teden je . . . Ej, ti dnevi so vam žalostni, kaj ne? — A za njimi je nekaj, kar nas vse veseli. To je tisti lepi dan vstajenja, ki nam prinaša piruhov, to je dan Velike noči!

Veliki petek je . . .

V gradu v Boru je še naša ciganka. Zamišljena je vedno, in od onega dne, ko je vedeževala gospé, ni spraviti nobene besede več iz nje.

Noč je padla na zemljo. Ta noč pa je vzela tudi ciganko iz gradu.

V.

Šotor ciganov še stoji tam, kot smo ga videli cvetno nedeljo.

Tiha in mirna noč ga obdaja. Zdi se, da nebo žaluje ta dan, zakaj pokrilo se je z oblaki, in nobene zvezdice niso prižgali angeli na nebu. Droben dežek prši iz oblakov.

Okolo ciganskega šotora se oprezno plazi ženska postava.

»Jutri«, ji šepečejo ustnice.

»Piruhov dam dobri grajski gospé za Veliko noč, kakršnih se ne nadeja«, govori dalje sama zase.

Splazila se je v šotor. Na uho ji je dohajalo krepko smrčanje spečih ciganov. A tam sredi šotora je sedel star cigan, naslonjen ob koleno in ni se ganil.

»Tudi straža spi«, je šepetala ciganka.

Plazila se je dalje. Kmalu je obstala ob kopi otrok, spečih na otepu slame.

»Miloš!« je zaklicala in rahlo prijela za roko dečka, starega kakih osem let. Zbudil se je in si mencial oči.

»Tiho, Miloš, tiho bodi! Nocoj te popeljem k tvoji materi, o kateri ti je pravila že stara Nuša . . .«

In vzdignila ga je.

Stražnik se je premaknil . . . Sapa je zastala obema . . . Ali stražnik je spal dalje.

»Pojdi!«

In plazila sta se tiho mimo njega.

Grajska ura je bila dvanajst, ko sta prišla iz šotora.

In hitela sta, kolikor so ju nesle noge.

VI.

K vstajenju so pritrkavali zvonovi. Vsa vas je bila praznična. Poveselje! Z neba je zopet jasno sijalo sonce.

»In vstal Gospod je in živi! . . .« je odmevalo iz krepkih grl pevcev v velikonočnem izprevodu.

Gospa Amalija je sedela ob oknu in zrla v ta lepi, veliki božji dan . . .

Aleluja! . . .

»Ah, vstane li tudi meni dan veselja?« je vzdihnila gospa Amalija in se zamislila.

Vstajenje je minilo. Ljudje so se vračali v svoje domove, a v grad v Boru se je tudi vračalo veselje.

Gospa Amalija je ravno odprla vrata svoje sobe, ko ji pride po hodniku naproti ciganka, ki je izginila sinoči. Ob nji je stopal deček.

Sladka slutnja je obšla graščakinjo.

»Miloš, glej tvoja mati!« pravi ciganka dečku.

In razprostrla je grajska gospa roke, pa pritisnila na srce zopet svojega sinčka.

»Moj Milan, moj otrok!« In neskončno radost je občutilo njeno srce.

»Vstajenje, o, moj Bog, vstajenje!« je veselo klicala srečna mati. »Tudi meni je zopet vstala sreča!«

Tiho se je umaknila ciganka. Dve solzi veselja in notranje zadovoljnosti si je otrla in naglo odšla iz gradu.

Tisti dan pa je izginil tudi ciganski šotor.

Cigani.

Brundice kovali,
brundice prodali,
váralo kupili,
vse za nos vodili.

Oton Zupančič.

Zvezdica.

*Svetla zvezdica z neba
na zemljó je poletela,
pa nobene sestrice
doli v noč ni s sabo vzela.*

*Zvezdica utonila je,
v temno morje se je skrila,
a na nebu mesto nje
že je druga zasvetila.*

*„Ah, od kod, od kod prišla,
zvezda, polna si plamena?“*

*„„Deklica umrla je —
lepa sem dušica njena.““*

Kristina.

